

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Філософія

Шифр та назва спеціальності

141 - Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітні програми

Електроенергетика
Електромеханіка
Електропривод, мехатроніка та робототехніка

Кафедра

Філософії (307)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Загальна, Обов'язкова

Семестр

4

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Смоляга Марина Віталіївна

maryna.smoliaha@khpi.edu.ua

Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії НТУ «ХПІ».

Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії НТУ «ХПІ». Досвід роботи – 38 років. Автор понад 80 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Філософія» (для бакалаврів українською мовою).

Детальніше про викладача на сайті кафедри:

<https://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/smolyaga-maryna-vitaliyivna>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна передбачає напрацювання студентами знань про систему філософських знань, які виступають методологічними засобами для аналізу природних, технічних і гуманітарних теоретичних та практичних проблем, навичок обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію та самостійно аналізувати факти, явища та процеси в системі „людина-світ”; формування у майбутніх спеціалістів високих моральних якостей та навичок поведінки, які засновуються на загальнолюдських цінностях, самосвідомості і почутті відповідальності за майбутнє України, а також ознайомлення із сутністю, закономірностями і тенденціями розвитку сучасної цивілізації.

Мета та цілі дисципліни

Формування у студентів поглиблених світоглядних та теоретичних знань з філософії, розвиток абстрактного та критичного мислення, оволодіння науково-філософським категоріальним апаратом, а також розвиток навичок аналізу та оцінювання людської діяльності та подій навколишнього світу.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль - іспит.

Компетентності

K09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

K10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Результати навчання

ПР14. Розуміти принципи європейської демократії та поваги до прав громадян, враховувати їх при прийнятті рішень.

ПР15. Розуміти та демонструвати добру професійну, соціальну та емоційну поведінку, дотримуватись здорового способу життя.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредитів ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Історія та культура України», «Українська мова (професійного спрямування)».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції з презентаціями, дискусії, практичні заняття (семінари, практикуми), виконання індивідуальної роботи (реферат, есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах, робота з оригінальними роботами з філософії).

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Філософія та її роль у житті людини та суспільства.

1. Предмет філософії, специфіка філософського знання.
2. Основні функції філософії. Сучасні проблеми та галузі філософського знання.

Тема 2. Філософський аналіз устрою світу.

1. Специфіка терміну буття. Існування світу з позицій різних філософських систем.
2. Форми буття та аналіз суперечностей їх існування.
3. Стратегії буття людини у світі.
4. Антропний принцип. Критичні фундаментальні фізичні характеристики існування Всесвіту та планетарно-космічні залежності існування життя, як підґрунтя модулювання еко-моделі біосферних процесів.
2. Етапи розвитку категорії матерії. Структурні рівні організації матерії, їх характеристика. Принцип об'єктивізму та роль суб'єкта у посткласичній науці.
3. Рух як умова існування Всесвіту. Роль еволюції у створенні систем. Річ як процес. Форми руху. Редукціонізм.
4. Простір і час, як атрибути матерії. Субстанціональна та реляційна концепція простору та часу.
5. Сучасні космологічні концепції та наукові відкриття у XXI столітті, перспективи розвитку наукового знання.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження. Проблема свідомості у філософії.

1. Свідомість як феномен. Поняття про інтенціальність, підсвідомість та самосвідомість.
2. Онтологічний рівень свідомості. Загальні уяви про роботу мозку, його інформаційну ємність.

3. Гносеологічний рівень свідомості. Специфіка відбиття у живий природі. Відбиття та творче мислення.
4. Аксиологічний рівень свідомості. Моральність мислення.
5. Соціальний рівень свідомості. Розвиток свідомості, її відбиття у роботі мислячого штучного інтелекту. Що означає жити свідомо?

Тема 4. Філософія Нового часу. Діалектика як теорія та метод.

1. Загальна характеристика філософії нового часу.
2. Діалектика та світогляд людини. Діалектика як адекватне наукове та оптимістичне позитивне мислення.
3. Сучасні альтернативи діалектики. Синергетика.
4. Принцип зв'язку. Динамічні та статистичні закони.
5. Закон єдності і боротьби протилежностей та його роль у формуванні критичного мислення, визначення стратегії дій.
6. Закон взаємопереходу кількісних змін у якісні та його роль в модулюванні поведінки складних динамічних систем.
7. Закон заперечення заперечення як метод прогнозування.

Тема 5. Сучасна філософія. Основні проблеми гносеології.

1. Загальна характеристика сучасної філософії.
2. Проблема істини у філософії.
3. Емпіричний та теоретичний рівень пізнання.
4. Роль суб'єкта у посткласичній науці.

Теми практичних занять

Тема 1. Філософія та її роль у житті людини та суспільства

1. Софійна функція філософії та її роль у розвитку абстрактного самостійного критичного мислення, діалогічності, толерантності та плюралізму.
2. Гносеологічна функція філософії як прагнення до глибини, широти та гнучкості, дивергентності мислення. Синектика, як засіб творчого мислення.
3. Світоглядна функція філософії. Структура світогляду, характеристика його аксіологічного та праксіологічного рівня.
4. Методологічна функція філософії. Культура мислення.
5. Генезис філософії. Соціальна функція філософії. Статус філософських проблем. Гуманістична функція філософії. Розвиток та самореалізація особистості.

Тема 2. Антична філософія. Філософський аналіз устрою світу.

1. Загальна характеристика античної філософії.
2. Мілетська школа натурфілософії. Логіка формування донаукового знання у філософів мілетської школи, філософських системах Демокрита, Геракліта і Піфагора.
3. Елейська школа та її роль у розвитку раціональності.
4. Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм. Неоплатонізм як початок середньовічної філософії.
5. Антропологічний поворот до людини в період високої класики. Філософські системи Сократа, Платона, Аристотеля.
6. Специфіка терміну буття. Структура та атрибути матерії.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження. Проблема свідомості у філософії

1. Розвиток філософського знання в філософії середньовіччя. Філософські ідеї Августина Блаженного та Фоми Аквінського.
2. Філософія Відродження та її роль у розвитку цивілізації, сучасних європейських цінностей.
3. Проблема свідомості у філософії. Індивідуальна та суспільна свідомість.

Тема 4. Філософія Нового часу. Діалектика як теорія та метод

1. Емпіричний напрям у філософії Нового часу: причини виникнення та роль у розвитку прикладного знання.
2. Філософія Ф. Бекона: розвиток індуктивного мислення.
3. Раціоналізм Нового часу: віра у могутність розуму.
4. «Лабораторія мислення» Р. Декарта.
5. Філософія Просвітництва (18 ст.) та її роль у формуванні ліберальних цінностей свободи, рівності та братерства.

6. Німецька класична філософія.
7. Зародження неklasичної філософії у 19 ст.
8. Вітчизняна філософія 17-19 ст.

Тема 5. Сучасна філософія. Основні проблеми гносеології.

1. Основні напрямки сучасної філософії.
2. Основні проблеми сучасної вітчизняної філософії.
3. Наука, наукові революції, форми раціональності. Наука і розвиток цивілізації.
4. Критерії науки. Позанаукове знання: псевдо-, пара- і квазінаукове.
5. Роль мислячого штучного інтелекту у розвитку планетарно-космічної цивілізації.

Теми лабораторних робіт

Лабораторних робіт в рамках дисципліни не передбачено.

Самостійна робота

Курс передбачає підготовку до усних відповідей на проблемні питання, самостійне вивчення питань, які не викладаються під час лекцій, – це отримує поточне оцінювання. Також передбачено виконання індивідуальної роботи як реферату; можливі інші види індивідуальної роботи – есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах (із написанням тез), робота з оригінальними роботами з філософії тощо. Ці роботи є письмовими і складаються відповідно до вимог.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Філософія : підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. - Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. - Вид. 2-ге, перероб. та доп. - 440 с.
<http://library.megu.edu.ua:8180/jsui/handle/123456789/3354>
2. Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир : Житомирська політехніка, 2021. 403 с.
<http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969>
3. Філософія в короткому викладі : [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г.П. Стежко. – 2-ге вид., доп. – Кропивницький : [Імекс-ЛТД], 2020. – 188 с.
<https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464>
4. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В.В. Федоренко, В. О. Федоренко. – Київ: КВІЦ, 2020. – 274 с.
<http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551>
5. Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. 264с.
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392>
6. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії : навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2019. – 126 с.
<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330>
7. Шепетяк Олег, Шепетяк Оксана. Філософія: підручник. – Львів: Місіонер, 2020. – 784 с.
<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35525/>

Додаткова література

1. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатомірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/55199>
2. Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/62044>
3. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020.
4. Філософські проблеми сучасно наукового пізнання : підручник / Я. В. Тарароєв, О.О. Дольська, Т.М. Дишкант [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2023. – 350с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/61484>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді екзамену (40%) та поточного оцінювання (60%).
Екзамен: усна відповідь (2 теоретичних запитання). Поточне оцінювання: усні відповіді з проблемних питань, тематичні тести та індивідуальне завдання (по 20%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено	31.08.2023	Завідувач кафедри Яків ТАРАРОЄВ
	31.08.2023	Гарант ОП Електроенергетика Галина ОМЕЛЯНЕНКО
	31.08.2023	Гарант ОП Електромеханіка Олена ЮР'ЄВА
	31.08.2023	Гарант ОП Електропривод, мехатроніка та робототехніка Микола АНІЩЕНКО